

grasse(s)a, grassor, grassura, grassum, grassot, Camp del Grassot, grassa subst. f., *grassós, engrassar, desen-grassar, grassera, engrassadora, engrassir, graixa, greix, posar-hi greix, greix dolç, greixera, greixer, greixar, engrassar* (cf. supra), *greixatge, engràs, engrassat, desgreixar, desengrassar, greixe(s)a, greixelló, greixilló, greixet, greixim, greiximònia, greixina, greixinera, greixinós, engreixinar, desengreixinar, greixó, greixolins, greixonera, greixoner, greixonenc, greixonerada, greixum, greixumer, greixor, greixós, engrèixar, engrèix, engrèixament, regreix, regreixa, se greixfondre, engrèixa-conills, engrèixa-porcs, engrèixa-sastres.*

Grasa 'escala, escalinata', V. *grau*; 'reixa', V. *graella* *Grasada*, V. *grau* *Grasal*, V. *greda* *Grasè, malentès d'AlcM per *grasa* (GRAU) *Grasella, graseta, grasil·la, -illes* (fins en l'acc. translàtica 'brometa, rebentada', acció que serveix per rebentar i «rostir» el pròxim), V. *grau* *Grasir*, V. *agrair* *Grasó*, V. *grau* i *graella* *Graspallà*, millor *graspellar*, V. *creps* *Grassa* (castellanisme si és subst.),¹ V. *greix* (GRAS)

¹ Per inèrcia i afligent peresa, alguns tècnics i estudiants troben que no es pot dir *greixos* quan ells diuen castellanescament *grasses*. Semblaria que aquells creguin pertànyer a una casta superior als membres del comú de la nació (potser en el fons tan culte com ells, mal sigui menys tècnica). Facin un petit esforç i s'acostumaran a parlar bé, com hem fet els altres universitaris, i no amb detritus de la cultura i tècnica castelleses (al capdavant tan mediocres).

GRASSAR, 'fer estralls' (no pas 'créixer', AlcM) 35
 due llatinisme d'alguns textos de llenguatge antiquat, pres del ll. *grassari* id.

Grassàs, grasell, grassera, grasse(s)a, grasset, grasil·ló, grassó, grassor, grassós (cast.), *grassum, grassura, V. gras*

GRAT, del ll. GRATUS, -A, -UM, 'agradable', 'agraït'; només la forma substantivada *grat* m. 'agraïment' i 'satisfacció que trobem en alguna cosa o persona' és verament antiga, i l'única que es rebé, per via hereditària, del llatí, on GRATUM en aquest sentit ja es troba en els textos tardans. □ 1.ª doc.: orígens (*grad* docs. de mj. S. XI; *grat*, mj. S. XIII etc.).

És freqüent en escriptures dels temps feudals, en frases com «per *grad* sine forcia» (pràcticament en català pur, car *ci* era artífici gràfic en ús quan no s'havia inventat la ç), en un doc. del temps de R. Berenguer I (c. 1050), A. C. A., 69. Sovint també, i ja des de bastant antic, en les combinacions, *bon grat, mal grat*, no soldada aquesta encara: «si podetz fer mal al Temple --- que o façatz, que'l Maestre del Temple --- escric contra vós a l'Apostoli, e vós avetz parentz e nabotz: facen mal, e vós sofrít-los cobertament, que, puix s'iretz bispe *mal grat* de totz vostres enemics, entre-metet-vos com sirvatz la cort e ---», doc. de la Seu

d'Urgell, c. 1251 (PPujol, *DocsVgUrg.*, 16.42).

En el S. XIII encara el subst. *grat* funcionava amb autonomia, sense estar lligat a cap combinació, si bé més sovint amb matisos de 'gratitud' que d'agraïença o plaer: «farem-ho en tal manera que-n retenrem vostre *grat* per tostemps, per lo servici qu' ara-us farem», Jaume I (Ag., 88). Merament tendia a combinar-se més i més en certs grups fraseològics; un dels més freqüents era ja *haver grat*: «qui no sap los set dons que lo sant Sperit dóna, ¿de què sab aver *grat* al sant Sperit si no entén ço que li dóna?», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 185.4); i més emfàticament: «on són les gràcies ni'l *grat* que tu has a Déu?» (id. I, 136.6): cosa que anirà quedant fixada en lleus variants, com ara: «lo rei de França callà; e lo rei Carles respòs: —Nebot, senyor, Nós fem *grat* e gràcies a Vós, de part de la santa Esgleya e de la nostra, de la bona proferta que-ns havets feta ---», Muntaner (Casac. II, 41.13); fins que s'arriba a la forma definitiva més comuna: «Io vos sé *grat* de assò --- vós no sabeu *grat* ni gràcies als que vos fan bé», Lacav. (542b18). Perquè aviat es digué *sentir grat* (en lloc de *haver grat*) (*DBal.* etc.), i ja en una de les més velles cançons romancesques, la dels *Tres Tambors*: «—Vina, vina, Tambó - que 't donaré la filla. / —No 'n sento *grat* de vós - ni de la vostra filla, / qu' allí 'n lo meu país - n'hi ha de més bonicas» (MilàF, *Romllo.*, 214.15).

La disjuntiva comuna és naturalment amb *força*, que en la frase adverbial es començà usant amb una mateixa preposició en tots dos membres: «vós havets vint galees --- plàcia-us que les façats armar --- e que metats en veu que volets mi trametre a la Morea ab cavalleria, e que tantost tothom hi munt, per *grat* o per *força*», Muntaner (III, 34.6); «és de necessitat me doneu lo fermall de *grat* o de *força*», JoMartorell (Ag. I, 160), i finalment de *grat* o per *força*, alternant-les amb avantatge estilístic. En canvi es digué sempre de *bon grat*: «Nós los 60 milia sous darem de *bon grat*», Jaume I (Ag., 212); «lo rey, de *bon grat*, après que seran examinats, si són merexedors de rebre l'orde de cavalleria, ell los farà cavallers», «Senyor —dix la Comtessa— yo de *bon grat* só contenta de prestar les armes a V. A.», «Dix lo Duc d'Estalrich: —Per ma consciència, si no fossen los grans bandos e guerres que són dins la mia terra, yo de *bon grat* vos hi faria companyia», JoMartorell (Ag. I, 130, 52, 189).

El revers natural d'això és de *mal grat* o, en construcció adverbial absoluta, *mal grat*, que en cas de construir-se prepositivament, es tornava *mal grat de* (i equivalents): ja n'hem vist el cas de 1251: «Jherusalem --- aquella ciutat han e tenen e possehexen los sarrahins, *mal grat* dels crestians e dels juheus», Llull (*Gentil*, 244), «pres aquella per muller *mal grat* de la regina», id. (*Merav.*, *NCl.* II, 135); «sí lo deutor --- paga son creador, o li consigna --- la paga, si eyl no la vol pendre --- lo dit deutor pot e deu cobrar la sua cosa, *mal grat* de son creador», *CostTort.* (Ol., p. 338); «que m'agra'l reis qui ten Bordel e Blaya, / *mal grat* de cels que-m volen mal cubert», Guillem de Berguedà (*ARom.* XXIII, 28); equivalent, amb possessiu: «cay-